

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 70/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ruokahävikin puolittamisesta vuoteen 2030 mennessä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ilmari Nurmisen/sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 70/2022 vp:

Miten tavoite puolittaa ruokahävikki vuoteen 2030 mennessä etenee ja mitä tavoitteen saavuttamiseksi on tehty?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Tavoite puolittaa ruokahävikki vuoteen 2030 mennessä perustuu YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin ja on osa Agenda 2030 -toimintaohjelmaa. EU:ssa ruokahävikkitavoite on lisäksi kirjattu mm. jätedirektiiviin ja Pelloilta pöytään -strategiaan. Ruokahävikin vähentäminen on osa Marinin hallitusohjelmaa ja kirjattu valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan. Elintarvikejätteen määrän seuranta kuuluu jätelainsäädäntöön.

Luonnonvarakeskuksen vuosien 2018-2020 uusimpien tutkimustulosten mukaan ruokahävikkiä syntyy koko ruokaketjussa noin 350-375 miljoonaa kiloa vuodessa. Ruokahävikkiä (kg) syntyy eniten kotitalouksissa (33 %) ja toiseksi eniten elintarviketeollisuudessa (23 %) ruokaketjun kokonaisruokahävikistä, kun peltoon jäävää syömäkelpoista satoa ei huomioida laskelmissa. Ravitsemispalveluiden (17 %) ja kaupan (16 %) osuudet olivat lähes yhtä suuret, ja alkutuotannon vähäisemmät (11 %). Ruokahävikin määrä näyttäisi olevan laskusuunnassa verrattuna aiempiin tutkimustuloksiin (400-500 miljoonaa kiloa vuodessa); tosin tutkimusmenetelmät ovat tarkentuneet viime vuosina ja näin ollen tulokset eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia.

Puolittamistavoitteen seuraamiseksi Suomessa on rakennettu tietojen keruusysteemiä ja ensimmäinen virallinen raportointi komissiolle tapahtuu kesällä 2022. Kerrytetty tieto koko ruokajärjestelmän ruokahävikistä antaa virallisen lähtötason ruokahävikin puolittamiselle. Komissio tulee asettamaan EU-tasoiset tarkennetut tavoitteet vuonna 2023.

Suomi on ollut aktiivisesti vaikuttamassa ruokahävikkipolitiikkaan EU-tasolla, mm. eurooppalaisen yhteistyöalustan ryhmien kautta ja pohjoismaisilla foorumeilla.

Vuonna 2021 julkistettiin kansallinen ruokahävikin vähentämisen tiekartta, joka jakautuu kuuteen keihäänkärkeen, joiden avulla ruokahävikkiä puolitetaan. Valitut alueet ovat: 1) Vaikuttavat ohjauskeinot, 2) Kasvatuksella ja tiedolla kohti kestävämpää yhteiskuntaa, 3) Käytäntöjä muuttamalla kestävämmäksi, 4) Teknologiasta älyä, uusia tuotteita ja liiketoimintamalleja, 5)

Tutkimuksen kehitys ja hävikin seuranta sekä 6) Yhdessä enemmän. Jokainen keihäänkärki sisältää tarkempia ruokahävikin vähentämiseen tähtäviä ratkaisuja.

Jätelainsäädännön uudistumisen yhteydessä myös elintarvikejäte on huomioitu. Elintarvikealan toimijan on huolehdittava siitä, että toiminnassa syntyy mahdollisimman vähän elintarvikejätettä. Jäteasetus velvoittaa elintarvikealan toimijan luovuttamaan käyttämättä jääneet syömäkelpoiset elintarvikkeet uudelleenjakeluun ensisijaisesti ihmisravinnoksi, jos se voidaan tehdä elintarviketurvallisuutta vaarantamatta ja kohtuullisin kustannuksin. Elintarvikealan toimijoita ovat elintarvikelain (297/2021) mukaan muun muassa yritykset, jotka toimivat elintarvikkeiden alkutuotannon, valmistuksen, tarjoilun ja myynnin alalla. Elintarvikealan toimijoiden on 1.1.2022 alkaen pidettävä kirjaa elintarvikejätteen määristä ja käsittelystä sekä mahdollisuuksien mukaan syömäkelpoisesta ruokahävikistä. Velvollisuus koskee suurinta osaa elintarvikealan toimijoista, kuten elintarviketeollisuutta, kauppaa ja ravintola- ja majoitustoimintaa.

Lainsäädännön ohella vapaaehtoiset toimet ja niihin kannustaminen auttavat ruokahävikin vähentämistavoitteen saavuttamisessa. Elintarvikealan materiaalitehokkuussitoumus on vapaaehtoisuuteen perustuva toimintamalli, jossa ympäristövastuuta edistetään elinkeinoelämän ja hallinnon (TEM, MMM, YM) yhteistyönä ilman velvoittavaa lainsäädäntöä. Uusi sitoumuskausi on 2022-2026. Sitoumukseen on kirjattu toimialakohtaisia tavoitteita elintarviketeollisuudelle, kaupalle ja ravintoloille. Ne koskevat kierrätysasteen lisäämistä sekä elintarvikejätteen ja ruokahävikin määrän vähentämistä. Sitoumukseen osallistuneet yritykset esimerkiksi vähensivät ruokahävikkiä lähes 6 miljoonaa kiloa vuonna 2020. Sitoumuksen kattavuus oli vuonna 2020 yli 90 prosenttia päivittäistavarakaupan ja 20 prosenttia elintarviketeollisuuden liikevaihdosta. Ravintolasektori on uutena toimialana mukana vuodesta 2022 lähtien.

Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta Motiva Oy ja Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa laativat vuona 2020 ohjeen ravintolan hävikkiruokan myynnistä ja luovuttamisesta ruoka-apuun. Lisäksi Ruokavirastolla on ajantasainen ohjeistus turvallisista elintarvikelahjoituksista ruoka-apuun. Ruoka-avulle voidaan sallia kaupallisesta toiminnasta poikkeavia toimintatapoja. Elintarvikkeiden turvallisuudesta ei voi tinkiä, ja vastuu siitä on sekä ruokaa lahjoittavilla yrityksillä, että ruokaa jakavilla hyväntekeväisyysjärjestöillä.

Maa- ja metsätalousministeriön toimesta joulukuussa 2021 julkaistussa Vastuullisten ruokapalveluiden hankintaoppaassa kannustetaan kirjaamaan ruokapalvelusopimukseen ruokahävikin seurantakäytännöt ja konkreettiset hävikin vähentämistavoitteet, sekä annetaan työhön käytännön vinkkejä. Lisäksi oppaassa korostetaan, että hävikin vähentämisen tulee olla sekä palveluntuottajan että tilaajan yhteinen tavoite.

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö aloittivat Rakasta joka murua -kampanjan vuonna 2020 ja kampanja jatkui eri yhteistyökumppanien toimilla vuoden 2021 loppuun asti. Kampanja kannusti tekoihin, joiden avulla ruokahävikkiä vähennetään ja biojätteen lajittelua lisätään.

Kuluttajaliiton koordinoima kansallinen Hävikkifoorumi pyrkii olemaan Suomen suurin ruokahävikkihanke kokoamalla kaikki kiinnostuneet ruoka-alan toimijat, yritykset, järjestöt, paikalliset ruohonjuuritason toimijat sekä muut tahot tekemään vaikuttavaa yhteistyötä ja viestintää kotitalouksien ruokahävikin puolittamiseksi. Hävikkifoorumin yhteydessä järjestetään myös vuosittainen Hävikkiviikko -viestintäkampanja, joka eri teemoilla haluaa nostaa ruoan arvostusta ja

kertoa ruokahävikin vähentämisen tärkeydestä. Vuonna 2022 järjestetään jo 10. kerran kansallinen hävikkiviikko.

Useat järjestöt, kuten Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja Marttaliitto tekevät jatkuvaa neuvontatyötä ruokahävikin vähentämiseksi mm. oppilaitoksissa ja perheiden parissa esimerkiksi digisovelluksella ja paikan päällä tehtävällä työllä koko Suomessa. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ja muut toimijat ovat rahoittaneet lukuisia ruokahävikin vähentämiseen tähtääviä hankkeita, kuten Älä ruoki hukkaa, Wasteless Food Service in Finland, Vastuulliset Ruokapalvelut -kehitysohjelma, Hävikki-battle yläkoululaisille ja Oivallista Ruokaa, jossa selvitetään mahdollisuuksia saada mm. elintarvikejätteen ja ruokahävikin seuranta osaksi elintarvikeviranomaisen suorittamaa valvontaa tarjoilupaikoissa.

Lopuksi todettakoon, että ruokahävikki on edelleen suuri ongelma ja hävikkiä syntyy ruokaketjun jokaisella tasolla. Tämän takia myös ruokahävikin vastaisia toimia tulee tehdä jatkuvasti, pienillä vaikuttavilla teoilla edeten ja suunnaten toimet kaikille hallinnonaloille.

Helsingissä 15.3.2022

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä